אלו קדשים פרק שלישי תמורה יח.

מסורת הש"ס

הגהות הב"ח

הגהות הגר"א

רבינו גרשום

עין משפט נר מצוה

תורה אור השלם

מוסף רש"י

שיטה מקובצת

קאי עלה בעשה. כין נחטאת מו) ואשם ו) [קאי] בעשה דמשמע רק קדשין מ) אלו תמורת עולה ושלמים וולדן ותמורתן דכתיב ב) בתריה ועשית עולותיך וגו' ולא שאר קדשים כגון חטאת ואשם ולאו הכא מכלל עשה עשה: **והא הילכתא גמירי לה.** דכל שבחטאת מתה באשם רועה יז) ותמורת חטאת מתה יז) (מ) באשם רועה וכשיתמאב יפלו דמיו לנדבת צבור דהיינו עולה: **אשם שניתק לרעיה.** יח) אם השלים לרועה וקדם ושחטו אתם עד שלא נסתמא כשר לעולה דהא תמיה יט) לשם עולה קאי לדמים: **לא ניתק לא.** ואע"פ שכיפרו בעליו הואיל ועדיין לא ניתק [ז] דינו לרעייה ושחטו אתם פסול לגמרי: **מ"ש דאמר קרא אשם הוא כהוייתו יהא.** ועדיין אשם הוא ולא חזי לאקרויה לאשם הילכך פסול: **ותיפוק לי כולהו מיגיה.** הא כולהו דרשינן להו לעיל מייה: **משא ונאת אפילו ממרעייהו.** האי משא ונאת לאו גולדות ותמורות אמת אלא לקדשים עצמן דקא מזהר ו) (כ) לאתויי כ) היינו אפילו הן במרעה באפר והגיע זמן הרגל לעלות לא יאמר איני טורח אחריהן לנקבן באגם ולהוליכן אצל אמתן לי על פעם אחרת: **ל"ל אפילו ממורגייהו.** אפילו הן דשין את התבואה במורגיים כ) דאחרינן במנחות בהקומץ רבה (דף כב.) מאי מוריגי עיזי דקורקסא דדיישי דשמא נפר גדול מנוקב ויתידות קבועות בו ונותנין אותן על התבואה ומרביטיים עליו את הבהמות ואתא קרא למימר דאם דשה כא) הבהמה [ה] שאתה רוצה להקדיש ודרכך מוכן לעלות לרגל לא תאמר הואיל ודשה אתמין עד זמן אחר אלא קחנה ולך לך כז): **מתני' לא יקרב שלמים.** אלא כוסכו לכיפה ומת ומדלכנן ומשוס גזירה דלקמן דולאי מסיני לא גמירי אלא ה' חטאות מתות: **לא נחלקו על ולד ולד שלמים ועל ולד ולד שמורה.** בגמ' מפרש לה: **גמ' ואם זבח שלמים.** ודרשינן להאי כג) אם כמו אם בציר: **וחילופים.** כגון אחדה והפרים אחרת מתמתה ונמצאת הראשונה והרי שמיתן עומדות: **מ"ל אם על מודה.** האי אם מרבה לכולהו דקרב להו ולא פליג ר"ש: **גזירה.** אי אמרת ולד שלמים יש לו תקנה אתי לאהויה לאם על מנלדות ואתו בהו לידי ניחה ועבודה. ובתוהה כד) ה"ט דלא גזר משום דמודה לא שכיחא כשלמים: **היכי קאני.** האי אלא דקרבו דקאמר ר"ש ריש מילתיה דהא וה"ק לא נחלקו שיאמר ר"א לא יקרבו אלא ולאי יקרבו לא) אלו סוף מילתיה דהא וה"ק לא נחלקו דולאי לא יקרבו כה) אמילו לרבנן מי מודה ר"א בהא דאשכחן להון דרי לא (וולד וולד) אשכחן בהו אלו ואין לגזור שמא יראו אחרים שזה שלמיהן לגזרן ולדות לא) נגדל מהן עדרים: **אקראי כעלמא הוא.** ולא שכיח לשהיות כל כך מ):

אי [מ] **דאשם גמירי לה דלרעייה אלא** [מ]**דכל שבחטאת מתה באשם רועה (לעולה) [לעולם** כז) **בחטאת]** כז**והילכתא גמירי לה למיתה וקרא למעוטי להקרבה** כז**והא** [ז] **בהא תליא כיון דלמיתה אזלא ממילא לא קרבה אלא** [ז] **הלכתא לחטאת וקרא למעוטי תמורת אשם הא נמי הילכתא גמירי לה דאמרי כל שבחטאת מתה באשם רועה אלא קרא מיבעי ליה** [ז] **דאי עבר ומקריב קאי בעשה:** [ז] **ר"ע אומר אינו צריך כו' הוא קרב ואין תמורתו קריבה: ל"ל קרא והא הילכתא גמירי לה** [ז] **אין ה"נ** [א] [מ] **אלא קרא ל"ל מיבעי ליה לכדרב הונא** [ז]**דאמר רב הונא** [ז]**אשם שניתק לרעייה ושחטו סתם כשר** [מ] **לשם עולה ניתק אין לא ניתק לא מ"ט** [ז]**הוא בהווייתו יהא ולהאי תנא דקא יליף מהני קראי תיפוק לי** [ז]**מזכר ונקבה ההוא מיבעי ליה לולד בעלי מומין ולתמורת בעלי מומין ותיפוק לי כולהו מהאי קרא אם לא משמע ליה ולהאי תנא דנפקא ליה** [ז] **מזכר** [ב] **אם נקבה תשא ובאת מה עביד להו אפילו ממירעייהו ל"א ממורגייהו: מתני'** [ז]**ר"א אומר ולד שלמים לא יקרב שלמים דוחכ"א יקרב אמר ר"ש לא נחלקו על ולד ולד שלמים ועל** [מ] **ולד ולד תמורה השלא** [מ] **יקרב על מה נחלקו על הולד** [ג] **ר"א אומר לא יקרב וחכ"א** [מ]**יקרב** [ה]**העיד ר' יהושע ור' פפיים על ולד שלמים שיקרב שלמים אמר ר' פפיים אני מעיד שהיתה לנו פרה של זבחי שלמים ואכלונה בפסח ואכלנו ולדה שלמים בחג: גמ' א"ר אמי א"ר יוחנן מ"ט דר"א אמר קרא** [ז]**ואם זבח שלמים קרבנו** [ג] **(לי"י) ואם ולא ולד א"ל ר' חייא בר אבא לר' אמי אלא מעתה** [ז]**אם על תודה יקריבנו ה"נ דאם ולא ולד וכי תימא ה"נ** [ד] **והתניא ולדה ותמורתה וחילופיה מנין ת"ל אם על תודה מ"מ אלא א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן היינו טעמא דר"א גזירה** [ז]**שמא יגדל מהם עדרים עדרים: אר"ש לא נחלקו כו':** [ה] **איבעיא להו היכי תני לא נחלקו** [ד] **שלא יקרבו אלא יקרבו או דילמא לא נחלקו שיקרבו אלא לא יקרבו אמר רבה מסתברא לא נחלקו שלא יקרבו אלא יקרבו מ"ט ע"כ לא פליג ר"א עליה דרבנן אלא בולד אבל ולד ולד אקראי בעלמא הוא ור' יהושע בן לוי אמר לא נחלקו שיקרבו אלא לא יקרבו מ"ט ע"כ לא פליגי רבנן עליה דר"א אלא בולד אבל ולד ולד מתוך** [ז] **מעשיה ניכרת מחשבתו דלגדל קא בעי** [מ] **ליה**

ל"ל קרא והא הילכתא גמירי לה. וא"ת לימא כדלעיל קרא מיבעי ליה כמ) ז)דעבוד ומקריב קאי עלה בעשה וי"ל דהא לא משמע ליה עשה כ"כ כמו רק: **ניתק אין לא ניתק לא מאי בעמא דאמר קרא הוא בהווייתו יהא.** ה"נ ש"י וקשה דהכא חזינן ניתק מקרא ובפסחים פרק אלו כמ) מ)עוכרין (דף עג. ושם) מיכא דבעי מיתוק משום גזירה מ)(לפני כפרה אלו אחר כפרה) דהכי איתא אמר רב הונא אמר רב הונא אמר רב הונא אמר רב הונא לעולה אלמא לא בעי עקירה אי הכי מאי מיריא ניתק אמילו כי לא ניתק ומשני גזירה (לפני כפרה אלו לאחר כפרה) וע"ק דהכא אמר לשם עולה כשר הא אמר בכולו הם"ם דהילכה למשה מסיני כל שבחטאת מתה באשם רועה לכן נראה (לר"ת) דהילכה למשה מסיני לגמרה באשם דקריבה עולה והכא ל"נ ניתק אין לא ניתק לא אלא גרסינן אשם שניתק לרעיה ושחטו אתמת כשר לעולה דאמר קרא הוא בהווייתו יהא פירוש בהווייתו שהוא עתיד להיות דהיינו עולה ובאותה הויה יהא מעתה ומש"ה אפילו אתם כשר לעולה בעי עקירה ומיהו אינטריך הילכה למשה מסיני דאי לאו הכי לא היה ידענו מה היה אית בה הוא אלא דאמר לשם (דף עג.) ושחטו לשם אלא כשר פירוש משמע אבל אתמת לא יהא כשר דבעי עקירה מ"מ דאמר קרא הוא בהווייתו יהא פירוש בהווייתו שהיה עתה יהא דיעקרנו לעולה ומיהו אינטריך הילכה למשה מסיני דאי לאו הכי לא ה"א שיהא כשר לעולה אפילו ע"י עקירה: **אפילו** מטרעייהו. פרש"י אפילו לא במרעה באפר והגיע זמן הרגל לא יאמר איני טורח אחריהם לנקשם בהאגם ולהוליכם אצל אמתן לי על פעם אחרת ומורגייהו אפילו הן דשין את התבואה במורגיים (אמתן) מאי מוריגי עיזי דקורקסא דדיישי דשמא נפר גדול מנוקב ויתידות קבועות בו ונותנין אותן על התבואה ומרביטיים עליו את הבהמות ואתא קרא למימר דאם דשה בא) הבהמה [ה] שאתה רוצה להקדיש ודרכך מוכן לעלות לרגל לא תאמר הואיל ודשה אתמין עד זמן אחר אלא קחנה ולך לך כז): **מתני' לא יקרב שלמים.** אלא כוסכו לכיפה ומת ומדלכנן ומשוס גזירה דלקמן דולאי מסיני לא גמירי אלא ה' חטאות מתות: **לא נחלקו על ולד ולד שלמים ועל ולד ולד שמורה.** בגמ' מפרש לה: **גמ' ואם זבח שלמים.** ודרשינן להאי כג) אם כמו אם בציר: **וחילופים.** כגון אחדה והפרים אחרת מתמתה ונמצאת הראשונה והרי שמיתן עומדות: **מ"ל אם על מודה.** האי אם מרבה לכולהו דקרב להו ולא פליג ר"ש: **גזירה.** אי אמרת ולד שלמים יש לו תקנה אתי לאהויה לאם על מנלדות ואתו בהו לידי ניחה ועבודה. ובתוהה כד) ה"ט דלא גזר משום דמודה לא שכיחא כשלמים: **היכי קאני.** האי אלא דקרבו דקאמר ר"ש ריש מילתיה דהא וה"ק לא נחלקו שיאמר ר"א לא יקרבו אלא ולאי יקרבו לא) אלו סוף מילתיה דהא וה"ק לא נחלקו דולאי לא יקרבו כה) אמילו לרבנן מי מודה ר"א בהא דאשכחן להון דרי לא (וולד וולד) אשכחן בהו אלו ואין לגזור שמא יראו אחרים שזה שלמיהן לגזרן ולדות לא) נגדל מהן עדרים: **אקראי כעלמא הוא.** ולא שכיח לשהיות כל כך מ):

אי [מ] **דאשם גמירי לה דלרעייה אלא** [מ]**דכל שבחטאת מתה באשם רועה (לעולה) [לעולם** כז) **בחטאת]** כז**והילכתא גמירי לה למיתה וקרא למעוטי להקרבה** כז**והא** [ז] **בהא תליא כיון דלמיתה אזלא ממילא לא קרבה אלא** [ז] **הלכתא לחטאת וקרא למעוטי תמורת אשם הא נמי הילכתא גמירי לה דאמרי כל שבחטאת מתה באשם רועה אלא קרא מיבעי ליה** [ז] **דאי עבר ומקריב קאי בעשה:** [ז] **ר"ע אומר אינו צריך כו' הוא קרב ואין תמורתו קריבה: ל"ל קרא והא הילכתא גמירי לה** [ז] **אין ה"נ** [א] [מ] **אלא קרא ל"ל מיבעי ליה לכדרב הונא** [ז]**דאמר רב הונא** [ז]**אשם שניתק לרעייה ושחטו סתם כשר** [מ] **לשם עולה ניתק אין לא ניתק לא מ"ט** [ז]**הוא בהווייתו יהא ולהאי תנא דקא יליף מהני קראי תיפוק לי** [ז]**מזכר ונקבה ההוא מיבעי ליה לולד בעלי מומין ולתמורת בעלי מומין ותיפוק לי כולהו מהאי קרא אם לא משמע ליה ולהאי תנא דנפקא ליה** [ז] **מזכר** [ב] **אם נקבה תשא ובאת מה עביד להו אפילו ממירעייהו ל"א ממורגייהו: מתני'** [ז]**ר"א אומר ולד שלמים לא יקרב שלמים דוחכ"א יקרב אמר ר"ש לא נחלקו על ולד ולד שלמים ועל** [מ] **ולד ולד תמורה השלא** [מ] **יקרב על מה נחלקו על הולד** [ג] **ר"א אומר לא יקרב וחכ"א** [מ]**יקרב** [ה]**העיד ר' יהושע ור' פפיים על ולד שלמים שיקרב שלמים אמר ר' פפיים אני מעיד שהיתה לנו פרה של זבחי שלמים ואכלונה בפסח ואכלנו ולדה שלמים בחג: גמ' א"ר אמי א"ר יוחנן מ"ט דר"א אמר קרא** [ז]**ואם זבח שלמים קרבנו** [ג] **(לי"י) ואם ולא ולד א"ל ר' חייא בר אבא לר' אמי אלא מעתה** [ז]**אם על תודה יקריבנו ה"נ דאם ולא ולד וכי תימא ה"נ** [ד] **והתניא ולדה ותמורתה וחילופיה מנין ת"ל אם על תודה מ"מ אלא א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן היינו טעמא דר"א גזירה** [ז]**שמא יגדל מהם עדרים עדרים: אר"ש לא נחלקו כו':** [ה] **איבעיא להו היכי תני לא נחלקו** [ד] **שלא יקרבו אלא יקרבו או דילמא לא נחלקו שיקרבו אלא לא יקרבו אמר רבה מסתברא לא נחלקו שלא יקרבו אלא יקרבו מ"ט ע"כ לא פליג ר"א עליה דרבנן אלא בולד אבל ולד ולד אקראי בעלמא הוא ור' יהושע בן לוי אמר לא נחלקו שיקרבו אלא לא יקרבו מ"ט ע"כ לא פליגי רבנן עליה דר"א אלא בולד אבל ולד ולד מתוך** [ז] **מעשיה ניכרת מחשבתו דלגדל קא בעי** [מ] **ליה**

תני

מ"ק דכ"ש סגר מגינת מ"ק כולהו קרבי אלו"א כולהו לא קרבי וכ"ש סגר דכ"ש אמר ולד ולאשון דלא קרבי ולא פליגי אלא בולד ולאשון וכגמ' מפרש טעמייהו:

כשב

לתמורת אשם. כבר הקשה לו זה לעיל אלא שעתה ר"ל תמורת אשם לפעוטי מהקרבה והתלכה דבאשם אחר ונתכפרו בעליו (באחר) ואח"כ נמצא זה ואמר הנזבר אמרינן אם הקריב לאשם כשר להני איצטריך רק למעוטי מהקרבה ואפילו בדיעבד פסול אם הקריבו לשם אשם והיינו שישה שאמר לעיל ואע"ג (רשב"ן [דפדרת] ליה הא בהא תליא הוה ס"ד דיקא גבי חטאת דלמיתה אזלא ראם איתא דהוי אבל אשם הילכתא נמי לעולה אם הקריבו אשם יהא כשר ומתרץ ליה דואיל והילכתא לעולה אין הסברא נותן לשנות ואפילו בדיעבד וארי"ת דכל שמעתין דבאשם רועה היינו מדרבנן כדאשמע בפסחים באלו דברים אבל הלכה נשנית עולה. תוס: ז) עיין בהשמטות בסוף הספ: ז) עי' בהשמטות בסוף הספר: ז) הילכתא גמירי. וכלא קרא הוה ידענן לה דבאשם רועה דלפרש"י נפרש הכי הילכתא גמירי לה דבאשם עולה ולא מצית לאוקמי מיעוטא דרק שאינה קריבה כלל דוראי קריבה ומיהו מיגיא דשמעתין משמע שאינה קריבה רק נגב מסקנא דמסיק דאי עבר כו' לכך נראה דר"ש אי לאשם ולמעט שלא תקריב אשם בשאר הולדות שקריבות באותו הקבן שהין באים מכתר דלא קריבה כלל פשיטא לא מצית לאוקמי דהלכה היא שקרב עולה היא וא"כ פשיטא נמי דלא קרבה אשם הואיל והלכה היא שתקרב עולה היא ומה דקרב פסיק ראי עבר כו' מ' אם הקריבה אשם. תוס' אחרות: ז) ה"ג וקרא מיבעי ליה: ט) כשר לעולה ניתק: י) ליה מאם זבח אם: יא) ועל. ס"א ולד תמורה וכן נרים דברים: יב) שלא יקרבו עלו: יג) תיבת לה: נמחק: יד) לתאלה. ס"א חכמים שיקרב אלא לא יקרב דאפילו רבנן מודו ליה לר' אליעזר ולא יקרב אי דולמא הכי קחני לא נחלק ר' אליעזר בולד ולד שלא יקרב אלא יקרב דבר גזר בולד ראשון בולד שני. אמר רבא מסתברא לא נחלק ר' אליעזר בולד ולד שלא יקרב דבר גזר בולד ראשון אבל בולד ולד לא גזר ור' יהושע בן לוי אמר לא נחלקו רבנן עליה דרבי אליעזר לעיקרא אלא אף רבנן מודו ליה ד